

การจัดตั้งคลินิกกัญชากับความปรารถนาของคนไข้(ปฐมบท)

แพทย์หญิงเอี่ยมพา กาญจนรังสิชัย

วว. กุมารเวชศาสตร์ อว.เวชศาสตร์ครอบครัว และ อว.เวชศาสตร์ป้องกัน แขนงสาธารณสุขศาสตร์

กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลบุรีรัมย์

อีเมล famdoc999@gmail.com

บทคัดย่อ

หลายประเทศทั่วโลกได้มีการนำสารสกัดกัญชามาใช้เพื่อเป็นยารักษาโรค มีงานวิจัยที่สนับสนุนถึงประโยชน์และโทษของกัญชามากขึ้น มีการศึกษาองค์ความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น กระทรวงสาธารณสุขเองก็ได้มีการส่งเสริมสนับสนุนนโยบายให้มีการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสาขา “การให้บริการกัญชาทางการแพทย์” เพื่อเพิ่มโอกาสในการรักษาโรคให้กับประชาชนที่เจ็บป่วยทรมานจากกลุ่มโรคร้ายแรงและไม่ตอบสนองต่อการรักษาทางแพทย์แผนปัจจุบันหรือแผนไทย โรงพยาบาลบุรีรัมย์เป็นหนึ่งในโรงพยาบาลนำร่อง ได้จัดให้มีการเปิดบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์ผสมผสานแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพัฒนาคลินิกกัญชาผสมผสานแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทยที่มีเภสัชกร แพทย์และพยาบาลที่ผ่านการอบรมได้รับประกาศนียบัตร ร่วมให้บริการเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสารสกัดกัญชา ทางารแพทย์ที่มีคุณภาพปลอดภัย และได้รับการรักษาติดตามควบคุมอาการของโรคและภาวะของโรค ส่งผลให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: คลินิกกัญชา

ความเป็นมาของการดำเนินงานคลินิกกัญชาทางการแพทย์ : จากนโยบายสู่การจัดบริการ ที่โรงพยาบาลบุรีรัมย์

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2562 สารระคายเคืองหลักคือกัญชายังคงเป็นยาเสพติดประเภทที่ 5 ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตในกรณีประโยชน์ของทางราชการ การแพทย์ การศึกษาวิจัย รวมถึงเกษตรกรรม และพาณิชย์กรรม วิทยาศาสตร์ หรืออุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ และห้ามมิให้ผู้ใดเสพยาเสพติดประเภทที่ 5 เว้นแต่เสพเพื่อรักษาโรคและการศึกษาวิจัยส่งผลให้กระทรวงสาธารณสุข และมีการออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 เรื่อง การครอบครองยาเสพติดให้โทษประเภท 5 เฉพาะกัญชาสำหรับผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องใช้ เพื่อรักษาโรคเฉพาะตัว ก่อนพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ใช้บังคับ ให้ไม่ต้องรับโทษ (พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม^{1,2,3}) ในช่วง 90 วันหลังการประกาศ โดยเปิดให้ยื่นขออนุญาตแจ้งครอบครองกัญชาเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ ให้มีการรายงานการครอบครอง พร้อมแสดงใบรับรองแพทย์ยืนยันการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ในการดูแลตนเอง

นโยบายกัญชาทางการแพทย์เสรีซึ่งเสนอโดยพรรคภูมิใจไทย นายอนุทิน ชาญวีรกูล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคภูมิใจไทย ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และเป็นกำลังสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนนโยบายเร่งด่วนให้มีการเปิดคลินิกกัญชาทางการแพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป เพื่อให้มีการบริการการรักษาด้วยสารสกัดกัญชาทางการแพทย์กับประชาชนได้อย่างปลอดภัยรวดเร็วและครอบคลุม⁴ นำไปสู่การจัดงาน “พันธุ์บุรีรัมย์”⁵ ที่จัดขึ้นในวันที่ 19 - 21 เมษายน 2562 ณ สนามช้างอารีนาจังหวัดบุรีรัมย์ โรงพยาบาลบุรีรัมย์ได้รับการประสานขอให้แพทย์ไปออกใบรับรองแพทย์ให้ผู้ป่วยเพื่อยืนยันการครอบครองกัญชาเพื่อใช้ประโยชน์กัญชาทางการแพทย์ในการดูแลตัวเอง ในงานดังกล่าว แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวงานบริการปฐมภูมิ จึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมและเข้าไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้กัญชา/สารสกัดกัญชาทางการแพทย์/น้ำมันกัญชา ประชาชนทั้งในและต่างประเทศให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก มีผู้เข้าร่วมงานตลอด 3 วัน กว่า 150,000 คน มีผู้ยื่นขอครอบครองกัญชาถึงกว่าหมื่นราย แต่มีผู้ผ่านเกณฑ์การยื่นขอครอบครองกัญชามี

จำนวน 4,397 ราย

ปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกได้มีความตื่นตัวในการนำสารสกัดกัญชามาใช้เพื่อเป็นยารักษาโรค ทำให้มีงานวิจัยที่สนับสนุนถึงประโยชน์และโทษของกัญชามากขึ้น กระทรวงสาธารณสุขเองก็ได้มีการส่งเสริมสนับสนุนนโยบายให้มีการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสาขาการใช้บริการกัญชาทางการแพทย์⁶ เพื่อเพิ่มโอกาสในการรักษาโรคให้กับประชาชนที่เจ็บป่วยทรมาณจากกลุ่มโรคเรื้อรังและไม่ตอบสนองต่อการรักษาทางแพทย์แผนปัจจุบันหรือแผนไทย โรงพยาบาลบุรีรัมย์เป็นหนึ่งในโรงพยาบาลนำร่อง⁷ ที่ได้จัดให้มีการเปิดบริการ “คลินิกกัญชาทางการแพทย์” ซึ่งผสมผสานแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพัฒนากlinikกัญชามีให้บริการผสมผสานแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทยที่มีเภสัชกร แพทย์และพยาบาลที่ผ่านการอบรมได้รับประกาศนียบัตรร่วมให้บริการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสารสกัดกัญชาทางการแพทย์ที่มีคุณภาพปลอดภัยและได้รับการรักษาติดตามควบคุมอาการของโรคและภาวะของโรค ส่งผลให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมกับพัฒนาระบบให้บริการคลินิกกัญชาคู่ขนานผสมผสานแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนปัจจุบัน พัฒนาระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รวบรวมและพัฒนาองค์ความรู้ พร้อมให้ความรู้และให้คำปรึกษาแก่บุคลากรและประชาชนทั่วไป ซึ่งก็เป็นผลต่อเนื่องจากการจัดงาน “พันธุ์บุรีรัมย์” ในเดือนเมษายน 2562

ต่อมากรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขได้จัดอบรมหลักสูตร “การใช้กัญชาทางการแพทย์ สำหรับบุคลากรทางการแพทย์” เมื่อวันที่ 17 - 18 มิถุนายน 2562 ที่โรงแรมเซ็นจูร์พาร์ค ราชปรารภ กรุงเทพฯ⁸ เป็นการอบรมรอบพิเศษ ไม่มีค่าลงทะเบียน สำหรับโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลบุรีรัมย์ส่งแพทย์ 1 คน เภสัชกร 1 คนเข้าร่วมรับการอบรม ซึ่งแพทย์ท่านนั้นก็คือข้าพเจ้านั่นเอง ข้าพเจ้ากับเภสัชกรที่ไปร่วมอบรมอีก 1 ท่าน ได้รับมอบหมายให้เป็นทีมนำตั้งต้นในการดำเนินการเพื่อเปิดให้บริการ “คลินิกกัญชาทางการแพทย์” ดังกล่าว

การจัดตั้งคณะกรรมการกัญชาทางการแพทย์ โรงพยาบาลบุรีรัมย์ เกิดขึ้นในเดือนสิงหาคม 2562 โดยมีรองผู้อำนวยการฝ่ายการแพทย์คนที่ 2 เป็นประธานประชุมเตรียมความพร้อมในการเปิดคลินิกกัญชาทางการแพทย์ ด้วยว่าโรงพยาบาลบุรีรัมย์เป็นหนึ่งในโรงพยาบาลนำร่อง จึงได้รับสารสกัดกัญชาทางการแพทย์ THC rich ขององค์การเภสัช จำนวน 315 ขวดเมื่อที่ 19 สิงหาคม 2562 ทีมนำได้

ไปรับทราบนโยบายที่สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุขและเตรียมการใช้โปรแกรม C-MOPH9 เพื่อจัดการระบบข้อมูล การรายงาน การเฝ้าระวังและการติดตาม ประกอบกับการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ที่ได้จัดการอบรม “การใช้กัญชาทางการแพทย์สำหรับบุคลากรทางการแพทย์” สำหรับเขตสุขภาพที่ 9 ขึ้นในวันที่ 23 - 24 สิงหาคม 2562 ที่สนามช้างอารีน่าจังหวัดบุรีรัมย์^{10,11} เพื่อขึ้นทะเบียนแพทย์เภสัชให้ได้มากขึ้น เพื่อให้ทุกโรงพยาบาลในจังหวัดบุรีรัมย์สามารถดำเนินการเปิดให้บริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์ได้อย่างปลอดภัย มีประสิทธิภาพและทันกับความต้องการของประชาชน

ผลจากการประชุมครั้งนั้น โรงพยาบาลบุรีรัมย์มีบุคลากรทางการแพทย์ผ่านการขึ้นทะเบียนเพิ่มขึ้น แพทย์จาก 1 คน เป็น 19 คน เภสัชกรจาก 1 คน เป็น 7 คน แพทย์แผนไทย 3 คน พยาบาลวิชาชีพ 1 คน โรงพยาบาลบุรีรัมย์ได้มีพิธีเปิดให้บริการ “คลินิกกัญชาทางการแพทย์” อย่างเป็นทางการในวันที่ 6 กันยายน 2562 โดยเปิดให้บริการทุกวัน ศุกร์เวลา 9.00 น. ถึง 15.00 น.^{12,13} และพัฒนาคลินิกกัญชาทางการแพทย์ เป็นบริการคลินิกคู่ขนานแพทย์แผนไทยกับแผนปัจจุบัน ตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2562 เป็นต้นมา

การพัฒนาบุคลากรและการจัดตั้งคลินิกกัญชาทางการแพทย์

“คลินิกกัญชาทางการแพทย์” มีแพทย์ เภสัชกร พยาบาล และแพทย์แผนไทย ที่ผ่านการอบรมแล้วหมุนเวียนให้บริการสัปดาห์ละ 1 วันในวันศุกร์ เนื่องจากโรงพยาบาลบุรีรัมย์เป็นโรงพยาบาลเดียวที่ได้รับสารสกัดกัญชาทางการแพทย์ในเขต 9 (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์) และมีการเปิดบริการ “คลินิกกัญชาทางการแพทย์” เป็นคลินิกคู่ขนานอย่างเต็มรูปแบบ จึงได้มีคณะบุคคลมาศึกษาดูงานทั้งจากต่างอำเภอ ต่างจังหวัดและต่างประเทศ บุคลากรที่มนำได้รับการสนับสนุนจากท่านผู้อำนวยการให้ได้เข้ารับการพัฒนาคความรู้ ได้เข้าอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งในแผนไทยและแพทย์แผนปัจจุบัน เช่นการอบรมความรู้เบื้องต้นน้ำมันกัญชาตำรับหมอดเฒ่า¹⁴ การประชุมวิชาการ “กัญชาว่ารู้” ที่จังหวัดสุรินทร์¹⁵ การประชุมเชิงปฏิบัติการ Workshop “How to Set up Medical Cannabis Within Supportive and Palliative Care Centers”^{16,17} โดยทีมวิทยากรจาก McGill University Health Center ทีมมหาวิทยาลัยขอนแก่น การอบรม “การใช้กัญชาทางการแพทย์เพื่อความยั่งยืนเขตสุขภาพที่ 9”¹⁸ ที่อุทยานไม้ดอกเพลลาเพลินจังหวัดบุรีรัมย์

รวมถึงการได้ไปประชุม service plan แลกเปลี่ยนเรียนรู้¹⁹ และอบรมเพิ่มเติมที่กองบริหารการสาธารณสุข (กบรส.) ได้จัดขึ้น

หลังจากนั้น ทีมงานคลินิกกัญชาฯ โรงพยาบาลบุรีรัมย์ได้รับเกียรติจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ให้เป็นวิทยากรให้ความรู้ในการจัดตั้งคลินิกกัญชาทางการแพทย์ และการจัดการระบบข้อมูลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้สารสกัดกัญชาทางการแพทย์ อีกทั้งเป็นวิทยากรในการประชุม “พัฒนาบริการคลินิกกัญชาแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จังหวัดบุรีรัมย์” เป็นวิทยากรบรรยายเรื่อง “กัญชาทางการแพทย์”^{20,21} ให้กับนักศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 4 5 และ 6 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา และแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ครอบครัว รพ.บุรีรัมย์

นอกจากนั้น ทีมโรงพยาบาลบุรีรัมย์ได้ตอบรับเข้าร่วมดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “การใช้สารสกัดกัญชาในผู้ป่วยมะเร็งระยะแพร่กระจาย (Effectiveness and Quality of life and evaluation of Cannabinoids in Metastatic Stage Cancer (phase II) (MultiCenters) 2563)” โดยประสานผ่านทางร้อยเอกนายแพทย์สมชาย ธนะสิทธิ์ชัย ผู้อำนวยการด้านการแพทย์สถาบันมะเร็งแห่งชาติ

ความปรารถนาของผู้ป่วยและประสบการณ์ที่น่าสนใจ

ข้าพเจ้าขอออกเล่าประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่ต้องการใช้สารสกัดกัญชา ในวันแรกของการเปิดให้บริการ “คลินิกกัญชาทางการแพทย์” คือวันศุกร์ที่ 6 กันยายน 2562 ผู้ป่วยรายแรกของวันนั้นแจ้งว่า ตนเองเป็น multiple sclerosis พร้อมหอบหืดผลเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ CT scan ของหนามมาจากโคราช คนไข้ไม่มีใบส่งตัว ไม่มีประวัติเก่าใด ๆ ทั้งสิ้นจากโรงพยาบาลที่รักษาอยู่เดิม นี่คือการยากลำบากของการเปิดคลินิกกัญชาโดยไม่มีประวัติและใบส่งตัวซึ่งตามหลักวิชาการแล้ว ไม่แนะนำให้ใช้กัญชาเป็น First line drug และเบื้องต้นจำกัดอยู่เฉพาะ 4 กลุ่มโรค คือ

1. ภาวะคลื่นไส้อาเจียนในผู้ป่วยที่ได้รับยาเคมีบำบัด
2. โรคลมชักที่รักษายากและโรคลมชักที่ต่อต่อยารักษา
3. ภาวะกล้ามเนื้อหดเกร็งในผู้ป่วยปลอกประสาทเสื่อมแข็ง
4. ภาวะปวดประสาทส่วนกลาง ที่ใช้วิธีการรักษาอื่น ๆ แล้วไม่ได้ผล

ต่อมาทางกรมการแพทย์ได้ขยายเป็น 6 กลุ่มโรค²² โดยเพิ่ม

5. ภาวะเบื่ออาหารในผู้ป่วยเอดส์ที่มีน้ำหนักตัวน้อย

6. การเพิ่มคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง

แล้วทำไงดีล่ะ? แอบคิดในใจ ข้าพเจ้าจึงได้ปรึกษาอายุรแพทย์ระบบประสาท เพื่อให้ยืนยันในการวินิจฉัย และพิจารณาถึงยาตัวอื่นที่อาจได้ประโยชน์เนื่องจากกัญชาไม่ใช่ยาวิเศษ ซึ่งอายุรแพทย์ระบบประสาทท่านนั้นก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จนในที่สุดคนไข้ก็ได้รับยาไป (ต้องขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย)

ในระยะแรก ๆ ทีมงานต้องนั่งอธิบายให้คนไข้ฟังกันยาวเลยทีเดียวถึงข้อดีข้อเสีย อาการข้างเคียง ข้อบ่งชี้ที่การใช้กัญชาได้ประโยชน์ อาจจะได้ประโยชน์ และน่าจะได้ประโยชน์ความจริงแล้วก่อนการเปิดคลินิกก็ได้มีการประชุมทีมงานและคณะกรรมการหลายครั้ง เพื่อตกลงแผนผัง (Flow) การให้บริการ การคัดกรองในเบื้องต้นเพื่อไม่ให้ประชาชนเข้าใจผิดว่า การเปิดคลินิก คือการแจกยาให้กัญชาในทุกกรณี ด้วยว่าจังหวัดบุรีรัมย์ได้เคยจัดงาน “พันธุ์บุรีรัมย์” และบางคนหรือหลายคนเคยได้รู้จักผลิตภัณฑ์กัญชามาบ้างแล้ว บ้างก็เคยหามาใช้จากทางใต้ดินมาก่อนหน้านี้แล้วและต้องการใช้ต่อแบบไม่เสียเงินและปลอดภัย เป็นไปได้ว่าหลายๆคนอาจคิดไปเองว่า “คลินิกกัญชาทางการแพทย์” โรงพยาบาลบุรีรัมย์ คือ การแจกยาให้กัญชาฟรี ๆ ง่าย ๆ นั่นเอง ซึ่งประเด็นนี้ทางทีมงานทราบดีและมีมาตรการรองรับเรื่องนี้ไว้อยู่แล้ว

โดยพยาบาลที่คัดกรองอยู่ที่ OPD ในเบื้องต้นจะเป็นคนแยกกลุ่มคนไข้ที่เข้าเกณฑ์ที่จะต้องเข้ารับคำปรึกษาที่คลินิกกัญชาตามเอกสารคัดกรอง (โดยในระยะแรกโปรแกรมสำเร็จรูปยังไม่เรียบร้อยยังใช้ไม่ได้ ทีมจึงได้จัดเตรียมเป็นแบบเอกสารแผ่นไว้ก่อน รอไว้คีย์ข้อมูลใส่ในโปรแกรม เมื่อโปรแกรมสำเร็จแล้ว) มาตรการดังกล่าวช่วยให้ลดความแออัด ชุลมุนวุ่นวายที่คลินิกกัญชาในวันแรกได้เป็นอย่างดี ในบรรดาคนที่มาขอรับยากัญชาโดยไม่มีข้อบ่งชี้ จะมีทั้งกลุ่มที่ออกแนวศิลปิน และชาวต่างชาติที่หลายคนยังไม่เข้าใจคิดว่าประเทศไทยอนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อการบันเทิงได้ ต้องขอขอบคุณพยาบาลด่านหน้าที่ทำหน้าที่คัดกรองได้อย่างดีเยี่ยม

ผู้ป่วยรายถัดมา เป็นคนไข้มีมะเร็งตับอยู่ต่างจังหวัด ไม่ยอมรักษา ลูกสาวมาปรึกษาขอรับยากัญชา จากการประสานของทีมและเครือข่ายของแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว ทำให้คนไข้ได้รับการเยี่ยมบ้านและมีโอกาสเข้าถึงสารสกัดกัญชาที่โรงพยาบาลชุมชนใกล้บ้านนั่นเอง

คนไข้รายถัดมาเป็นมะเร็งปากมดลูก ผ่านการให้เคมีบำบัดมาแล้ว คุณหมอเจ้าของไข้ (ซึ่งผ่านการอบรมกัญชาทางการแพทย์และขึ้นทะเบียนแล้วแต่ไม่ได้อยู่เวรคลินิกกัญชาวันดังกล่าว) ส่งคนไข้ให้มารับคำปรึกษาที่คลินิกกัญชา เนื่องจากน้ำหนักตัวลดลงมาก ทานข้าวไม่ได้ ไม่สามารถเข้ารับการให้เคมีบำบัดตามนัดได้ คนไข้รายนี้เป็นผู้หญิงตัวเล็ก ผอมผิวกล้าแก้มตอบ หน้าตาหม่นหมอง อารมณ์ไม่ขึ้นบานนัก ภายหลังคุณป้าท่านนี้ใช้สารสกัดกัญชาได้ผลดี มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น ถึง 3 กิโลกรัม สามารถเข้ารับการให้เคมีบำบัดตามนัดได้ และเป็นผู้ชักชวนให้คนไข้เคมีบำบัดรายอื่น ๆ มาเข้ารับบริการที่คลินิกกัญชามากขึ้น

ผู้ป่วยอีกราย เป็นตาบอดที่ผ่านศึกมาอย่างโชกโชน โดยถูกกระสุนทะลุเข้ากระดูกต้นขาข้างซ้ายและมีอาการปวดมาโดยตลอด มาเพื่อขอใช้สารสกัดกัญชาเพื่อบรรเทาปวด

ส่วนอีกรายที่น่าประทับใจ เป็นข้าราชการบำนาญชาย มาปรึกษาด้วยว่าภรรยาป่วยหนักติดเตียงระยะสุดท้าย อยู่ที่บ้าน พอทราบข่าวว่ามีคลินิกกัญชาก็มีความหวังอยากได้สารสกัดกัญชาขององค์การเภสัชไปให้ภรรยาลองมาก ๆ ทั้ง ๆ ที่ไม่แน่ใจว่าถ้าคนไข้ไม่ได้มาด้วยตัวเอง คุณหมอจะจ่ายยาให้ได้หรือเปล่า? ซึ่งรายนี้ดูจากแฟ้มประวัติเป็นคนไข้ที่อยู่ในเขตเมือง อยู่ในความดูแลของทีมแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวลงเยี่ยมบ้านเป็นประจำอยู่แล้ว ข้าพเจ้าจึงได้ติดต่อไปสอบถามข้อมูลคนไข้รวมถึงให้ส่งภาพคนไข้มาให้ดูเพื่อประกอบการพิจารณาการใช้สารสกัดกัญชาทางการแพทย์ ได้รับข้อมูลที่มีความละเอียดครบถ้วน เพียงพอสำหรับการตัดสินใจ ทำให้ข้าราชการบำนาญชายท่านนี้ได้ยากัญชากลับบ้านไปให้ภรรยาของท่านได้ลองใช้สารสกัดกัญชาทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและได้รับการรักษาติดตามควบคุมอาการไม่พึงประสงค์อย่างใกล้ชิดโดยทีมแพทย์ (ทั้งทีมแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและทีมคลินิกกัญชา) ทีมงานสังเกตเห็นได้ถึงแววตาที่สมหวังมีความสุข และรอยยิ้มบนใบหน้าของท่านผู้นี้ แม้ว่าอีก 2 สัปดาห์ต่อมาภรรยาของท่านจะได้เสียชีวิตลงอย่างสงบก็ตาม อย่างน้อยท่านก็ได้ทำอะไรเพื่อภรรยาสุดที่รักให้ได้ลองและได้เข้าถึงอย่างปลอดภัยและไม่เสียค่าใช้จ่าย ตอบสนองความคาดหวังเล็ก ๆ ของท่านและภรรยา (ทั้ง ๆ ที่อาจจะเข้าไปหรือไม่ได้ผล)

ผลการดำเนินงาน “คลินิกกัญชาทางการแพทย์” โรงพยาบาลบุรีรัมย์

ตั้งแต่วันที่ 6 กันยายน 2562 ถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2563 มีผลการดำเนินงานมีดังนี้

1. จำนวนครั้งที่ให้บริการ 354 ครั้ง จำนวนครั้งที่ผู้ป่วยรับยา 209 ครั้ง
2. ผู้ป่วยสะสมทั้งหมดที่ให้บริการ 75 คน, ผู้ป่วยที่ยังรับยาต่อเนื่อง 59 คน (รายละเอียดตามตารางที่ 1)
3. จำนวนยาจ่ายสะสม THC rich (GPO) 119 ขวด ยาสุขไสยาสน์ 479 ซอง ยาทำลายพระสุเมรุ 136 ซอง

THC:CBD (GPO) 23 ขวด น้ำมันกัญชาตำรับหมอเดชา 21 ขวด

4. อาการสำคัญที่ผู้ป่วยมารับยา
5. การประเมินคุณภาพชีวิต
อาการดีขึ้น 49 ราย (65.33 %)
อาการไม่เปลี่ยนแปลง 21 ราย (28 %)
อาการแย่ลง 5 ราย (6.67 %)
6. อาการข้างเคียงที่พบจำนวน 17 ครั้ง จากการจ่ายยา 209 ครั้ง คิดเป็น 8.13% อาการข้างเคียงที่พบมากคือ ปากคอแห้งและมีน้ิธีระ

ตารางที่ 1 จำแนกอาการสำคัญและสัดส่วนของผู้ที่มารับบริการใน “คลินิกกัญชาทางการแพทย์” รพ.บุรีรัมย์ ตั้งแต่วันที่ 6 กันยายน 2562 ถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2563

อาการสำคัญ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
Neuropathic pain	14	18.67
นอนไม่หลับ	14	18.67
มะเร็กร่วมกับภาวะนอนไม่หลับ/ปวด	12	16.00
มะเร็กระยะสุดท้าย	9	12.00
Palliative care	8	10.67
คลื่นไส้อาเจียนจากเคมีบำบัด	6	8.00
Parkinson	2	2.67
มะเร็กร่วมกับเบื่ออาหาร	2	2.67
Psoriasis	2	2.67
มะเร็กร่วมกับภาวะนอนไม่หลับ/เบื่ออาหาร	1	1.33
Tourette syndrome	1	1.33
Gout with Insomnia	1	1.33
Low back pain	1	1.33
Hypertension	1	1.33
เบื่ออาหาร	1	1.33
รวม	75	100

ความภาคภูมิใจ

1. โรงพยาบาลบุรีรัมย์เป็นหนึ่งใน 19 โรงพยาบาลนำร่องสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศในปีงบประมาณ พ.ศ.2562 เป็นโรงพยาบาลศูนย์แห่งแรกและแห่งเดียวที่เปิดให้บริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์ผสมผสานแพทย์ปัจจุบันและแพทย์แผนไทย ในเขตสุขภาพที่ 9 ที่มีสารสกัดกัญชาทางการแพทย์พร้อมจ่ายในวันเปิดให้บริการวันแรก เป็นที่พึงพิงของผู้ป่วยในเขต 9 และเขตอื่น ๆ ทั้งที่มาจากต่างอำเภอต่างจังหวัดและต่างประเทศ โดยเปิดให้บริการแม้ในยามที่ COVID-19 ระบาด

2. ได้รับการตอบรับที่ดีและได้รับความไว้วางใจจากคนไข้ ยกตัวอย่างเช่น คนไข้มะเร็งปากมดลูกหลังให้เคมีบำบัดรายแรกที่เข้ารับการรักษาที่คลินิกกัญชาทางการแพทย์ เมื่อติดตามแล้วได้ผลดีในเรื่องของการนอนหลับสบาย ทานอาหารได้เพิ่มขึ้น มีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นพร้อมที่จะรับเคมีบำบัดครั้งต่อไปได้ คนไข้รายนี้ต่อมาได้เป็นที่ปรึกษาในกลุ่มคนไข้เคมีบำบัด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนไข้รายอื่น ๆ ในการปฏิบัติตัวต่อสู้กับมะเร็งเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

3. ทีมคลินิกกัญชาโรงพยาบาลบุรีรัมย์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งแผนปัจจุบันและแผนไทย มีการขยายความครอบคลุมของบริการให้ไปถึงผู้ป่วยในกลุ่มโรคที่กัญชาน่าจะมีประโยชน์ และอาจจะได้ประโยชน์ในอนาคต เนื่องจากทีมงานพบว่า คนไข้มาขอรับบริการที่คลินิกกัญชาที่ป่วยเป็น Tourette Syndrome²³, Parkinson disease, อัมพาตหลังอุบัติเหตุและผ่าตัดสมอง กระดูกสันหลังกดทับเส้นประสาท โรคสะกดเงิน และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งน่าจะนำไปสู่การขออนุเคราะห์ยา THE : CBD 1:1 จากองค์การเภสัชกรรมและเข้าร่วมวิจัยแพทย์แผนไทยน้ำมันกัญชาตำรับหมอเดชา โดยต่อมาได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนมีผลิตภัณฑ์กัญชาให้บริการมาก ถึง 6 สูตร คือ THC rich, THC : CBD = 1:1 น้ำมันกัญชาตำรับหมอเดชา สุขไสยาสน์ ทำลายพระสุเมรุ และมีแผนพัฒนาที่จะเพิ่มอีก 1 สูตรคือ 6.CBD rich ที่ผลิตโดยโรงพยาบาลคูเมืองในอนาคตอันใกล้

4. ทีมงานได้รับขวัญกำลังใจและการสนับสนุนจากท่านผู้ตรวจราชการและทีมงานผู้บริหารลงเยี่ยมบ้านติดตามผู้ป่วยที่ได้รับสารสกัดกัญชาทางการแพทย์ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และโรงพยาบาลชุมชนในเขตจังหวัดบุรีรัมย์

5. ทีมงานได้รับเกียรติให้ร่วมตรวจราชการกับทีมตรวจราชการกรณีปกติเขตสุขภาพที่ 9 ปฏิบัติหน้าที่ในนามของ คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ service plan

สาขาวิชาทางการแพทย์และทีมตรวจราชการในนามของตัวแทนจากกองบริหารสาธารณสุข (กบรส.) เขตสุขภาพที่ 9

6. มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและครบวงจร กล่าวคือผู้บริหารโรงพยาบาลมีการลงนามเซ็น MOU ระหว่างวิสาหกิจชุมชนเพื่อการปลูก และเซ็น MOU กับโรงพยาบาลคูเมือง จ.บุรีรัมย์ เพื่อการผลิต โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและพัฒนาอย่างครบวงจร ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ

7. ทีมงานได้มีโอกาสต้อนรับคณะศึกษาดูงาน เป็นแหล่งศึกษาดูงาน ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรทางการแพทย์ ทั้งในและต่างประเทศเช่น รพ.สุรินทร์ รพ.หนองหงส์ รพ.ลำปลายมาศ ทีมบริหารจาก บริษัท Hemp Boca (เอกชน) สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

อนาคต

ปัจจุบันการศึกษาวิจัยและหลักฐานที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถสนับสนุนความปลอดภัยและประสิทธิภาพของการใช้กัญชาทางการแพทย์มีอยู่จำกัด แต่มีรายงานการใช้กัญชาทางการแพทย์จำนวนมากในต่างประเทศ และผู้ป่วยจำนวนมากในประเทศมีความปรารถนาที่จะใช้ประโยชน์จากกัญชาทางการแพทย์ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 มีบทบัญญัติเพื่อเปิดโอกาสให้มีการอนุญาตให้จำหน่ายยาเสพติดให้โทษประเภท 5 แก่ผู้ป่วยเพื่อประโยชน์ในการรักษา ภายใต้การดูแลควบคุมและการให้คำแนะนำของแพทย์ผู้ได้รับอนุญาต เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและให้กระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์กัญชาที่มีคุณภาพภายใต้การดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิดโดยคำนึงถึงความต้องการของคนไข้ ภาวะของโรค คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ ความสะดวกและประโยชน์ที่ได้รับของผู้ป่วยแต่ละรายแต่ละกรณีไป

ดังนั้น การเปิดให้บริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์ผสมผสานแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทย โดยทีมงานที่ผ่านการอบรมได้รับประกาศนียบัตร จึงสอดคล้องกับความปลอดภัยของคนไข้ เพื่อให้คนไข้ได้เข้าถึงสารสกัดกัญชาทางการแพทย์ที่มีคุณภาพปลอดภัยและได้รับการรักษาติดตามควบคุมอาการของโรคและภาวะของโรคส่งผลให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทีมงานได้ร่วมเรียนรู้ติดตามอาการข้างเคียงไปพร้อม ๆ กับคนไข้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องอันจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติต่อไป ❖

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักข่าว MThai. มีผลแล้ววันนี้ นิรโทษกรรม ผู้ครอบครองกัญชา!!-MThai News. [อินเทอร์เน็ต].2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://news.mthai.com/general-news/711412.html>.
2. สำนักข่าว ThaiPBS. ประกาศ 7 กลุ่ม นิรโทษกรรม กัญชาเริ่มแจ้งครอบครองวันนี้. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://news.thaipbs.or.th/content/278013>.
3. สำนักข่าว PPTV. ประกาศนิรโทษกรรม ผู้ครอบครอง “กัญชา”. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/99002>.
4. Hfocus. เจาะลึกระบบสุขภาพ. สธ.บรรจุกัญชาทางการแพทย์ ใน service plan สาขาที่ 20 เพื่อใช้อย่างเป็นระบบ. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.hfocus.org/content/2019/09/17675>.
5. Shyboy. “พันธุกรรม” งานกัญชาไทย ที่ได้มากกว่าความรู้วิชาการและการแพทย์. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://brandinside.asia/pan-buriram-cannabis-story-in-thailand-2019>.
6. คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือแนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) สาขาการใช้กัญชาทางการแพทย์. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: กองบริหารการสาธารณสุข; 2562.
7. Mango Zero. เผยรายชื่อ12รพ.นำร่องให้บริการกัญชาทางการแพทย์-line today. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2020]. เข้าถึงได้จาก: <http://today.line.me>articlesเผยแพร่ชื่อ+12+รพ+นำร่อง+ให้บริการกัญชาทางการแพทย์>.
8. สถาบันวิจัยและเทคโนโลยีทางการแพทย์. การอบรมการใช้สารสกัดกัญชาทางการแพทย์. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://203.157.39.36/>.
9. กระทรวงสาธารณสุข. ระบบ Cannabis Clinic Data Center: Ministry of Public Health, Thailand. กองบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://ccd.moph.go.th/admin/#/main>.
10. Buriram FDA. ประชุมวิชาการ “การใช้สารสกัดจากกัญชาทางการแพทย์”. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.facebook.com/194445661073112/posts/402111420306534?sfns=mo>.
11. สำนักข่าว INNnews. บุรีรัมย์ อบรมใช้สารสกัดจากกัญชา กรมการแพทย์ ร่วมกับเขตสุขภาพที่ 9 อบรมการใช้สารสกัดจากกัญชาทางการแพทย์สำหรับบุคลากรทางการแพทย์. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: https://www.innnews.co.th/regional-news/news_470821/.
12. กระทรวงสาธารณสุข. ค้นหาโรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน คลินิกกัญชาทางการแพทย์. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: https://www.moph.go.th>index.php>medical_marijuana_clinics.
13. สยามรัฐออนไลน์. คลินิกกัญชาทางการแพทย์ รพ.บุรีรัมย์. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก <https://siamrath.co.th/n/101554>.
14. เดชา ศิริภัทร. คอร์สอบรม 2 Day กับหมอดेชา. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: http://www.daychaseminar.com/?fbclid=IwAR3JUecUCICcXTKNXDlWiUllG_BijiN7PqN7wO0hCqvNeFwMjswQlz_Lb44.
15. จ.สุรินทร์ ประชุมวิชาการ กัญชานำรู้โรงพยาบาลสุรินทร์ เสริมความรู้บุคลากรทางการแพทย์. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.cannhealth.org>บทความทั้งหมด>ข่าว>แพทย์>.
16. ศูนย์การุณรักษ์. การประชุมเชิงปฏิบัติการ Work shop “How to Set Up Medical Cannabis Clinics Within Supportive and Palliative Care Centers” วันที่ 2-3 มกราคม 2563 ณ อุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://karunruk.org/home/index.php/event/92-cannabis-day3>.
17. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกัญชาทางการแพทย์. พิมพ์ครั้งที่ 1. ขอนแก่น: 2562.
18. สำนักข่าวแนวหน้า. ”สาธารณสุข” เปิดงานสัมมนาที่บุรีรัมย์ ใช้กัญชาทางการแพทย์เพื่อความยั่งยืน. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.naewna.com/local/469058>.

19. กองบริหารสาธารณสุขจัดประชุมการติดตามผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนโรงพยาบาลนาร่องในการจัดบริการด้านการใช้กัญชาทางการแพทย์ ปีงบประมาณ 2562 วันที่ 24-25 ตุลาคม 2562. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://drive.google.com/drive/folders/14BhEX8Qe3KunQIA6r56Do09Ey5WVdMM>.
20. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. คำแนะนำการใช้กัญชาทางการแพทย์ guidance for medical use. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2563.
21. เอกสารประกอบการอบรม การใช้สารสกัดกัญชาทางการแพทย์สำหรับบุคลากรทางการแพทย์. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://spbo3.moph.go.th/ket/?p=2363>.
22. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. คำแนะนำการใช้กัญชาทางการแพทย์ guidance for medical use. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2562.
23. University of Sydney. Can medicinal cannabis treat the tics in Tourette syndrome. [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://medicalxpress.com/news/2019-03-medicinal-cannabis-tics-tourette-syndrome.html>.